

แนวทางการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

Guideline for the Development of Law on Temporary Release Standards in Thailand

ธนพล ตรีเพ็ชร¹

Thanapon Treepet

Received: October 14, 2024

Revised: January 15, 2025

Accepted: January 15, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวในราชอาณาจักรไทย 2) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว กฎหมายต่างประเทศและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย และ 3) เสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร อาศัยการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ข้อมูลทางเอกสารทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ จากบทความ หนังสือ วิทยานิพนธ์ วารสาร ตัวบทกฎหมาย และแหล่งฐานข้อมูลจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับบทบัญญัติกฎหมายของไทย กับบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยวิเคราะห์หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราว วิธีการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว บทกำหนดโทษและมาตรการการเยียวยาจำเลย เพื่อนำแนวคิดมาใช้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทย ผลการวิจัย พบว่า 1) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีหลักเกณฑ์ ที่ส่งผลให้ในทางปฏิบัติจะเกิดการประกันตัวโดยเรียกเงินประกันเป็นส่วนใหญ่ และยังไม่ มีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนสำหรับการพิจารณาการปล่อยชั่วคราว และการหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราวในปัจจุบัน ยังไม่มีบทกำหนดโทษสำหรับการหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว

¹ มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี; Sripatum University at Chonburi

Corresponding author, e-mail: thanapon.tre@gmail.com, Tel. 091-8745512

ในกรณีทั่วไป อีกทั้งมาตรการการการเยียวยาผู้ต้องหาตามกฎหมายไทย ยังไม่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน 2) กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของต่างประเทศมีกฎหมายบัญญัติหลักเกณฑ์ที่สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน โดยมีหลักเกณฑ์ที่ก่อให้เกิดการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก และมีบทบัญญัติกฎหมายที่กำหนดวิธีพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว และบทกำหนดโทษเมื่อหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว และ 3) ประเทศไทยควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวทั้งในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

คำสำคัญ: การประกันตัว, การปล่อยชั่วคราว, หลักประกัน

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the background and problems of temporary release standards in Thailand; 2) to study concepts, theories, and laws related to temporary release standards, foreign laws, and analyze them in comparison with Thai laws; and 3) to propose guidelines for amending and improving laws related to temporary release standards in Thailand. This research was a qualitative study using documentary research, using research and collecting data from legal texts, documentary data in both Thai and foreign languages, from articles, books, theses, journals, legal texts, and databases from various websites both domestically and internationally. The data obtained from the study was used to analyze and compare Thai legal provisions with temporary release laws in Japan, the United Kingdom, and the United States. The analysis included criteria for temporary release, consideration of requests for temporary release, penalties, and measures for redressing defendants, in order to apply the concept to improve and amend Thai laws. The research results found that 1) the Criminal Procedure Code had criteria that resulted in most cases of bail being granted by requesting bail money. There were also no clear criteria for considering requests for temporary release and escape during temporary release. Currently, there was no penalty for escape during temporary release in general cases. In addition, the measures for redressing suspects under Thai

law were not consistent with the current Thai social context; 2) foreign temporary release laws had laws that stipulated criteria that were consistent with human rights principles, with the main criteria for temporary release and legal provisions that specified the consideration of requests for temporary release and the penalty for escape during temporary release; 3) Thailand should amend the laws regarding the standards of temporary release in both the Criminal Procedure Code and other relevant laws.

Keywords: Bail, Temporary Release, Guarantee

บทนำ

การประกันตัว หรือการปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ต้องหาหรือจำเลย ในระหว่างพิจารณาคดีอาญาเพราะในคดีอาญายึดถือหลักว่าต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และจะปฏิบัติต่อผู้นั้น ดังผู้กระทำความผิดไม่ได้ (สุพิศ ปราณีตพลกรัง, 2560) การปล่อยชั่วคราวนั้นพิจารณาและใช้ดุลพินิจตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ลักษณะ 5 หมวด 3 ปล่อยชั่วคราว มาตรา 106 ถึง มาตรา 119 ทวิ เพื่อให้การชั่งเพื่อป้องกัน หรือการที่จะปล่อยชั่วคราวนั้นจะกระทำต่อเมื่อได้ใช้ดุลพินิจตามที่กฎหมายกำหนด การขออนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาลตามระยะเวลาที่กำหนดเพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานเกินกว่าความจำเป็นในระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี เพราะหากไม่มีความจำเป็นต้องควบคุมก็ควรที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราว อันเป็นการปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานของระบบงานยุติธรรมทางอาญาตามสากล ที่ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้นั้นไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดเป็นผู้กระทำความผิดจะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) ซึ่งเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ 11 ที่กล่าวไว้ว่า “บุคคลทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะถูกสันนิษฐานว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ว่ามีความผิดในการพิจารณาคดีในอาญา ซึ่งจะได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” (ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน, 2564) เพื่อที่จะทำให้บุคคลทุกคน ได้รับการเยียวยาจากการ

กระทำที่เกิดจากการใช้อำนาจของรัฐที่ล่วงละเมิดซึ่งสิทธิขั้นพื้นฐาน และต้องไม่ถูกคุมขังโดยพลการ รวมทั้งได้รับการพิจารณาอย่างเป็นธรรม โดยเชื่อว่าทุกคนย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะตัดสินผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิด ซึ่งในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดี ก่อนที่ศาลจะตัดสินนั้นผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นมีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าบุคคลนั้นมีความผิดตามกฎหมายจริง (the Presumption of Innocence) ในกฎหมายของประเทศไทยนั้น ได้มีการบัญญัติหลักการนี้รับรองไว้ใน มาตรา 29 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 วางหลักไว้ว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งหลักเกณฑ์และกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องนั้น ยังมีปัญหาในด้านของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาและจำเลย และความไม่เสมอภาคในทัศนะกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือประกันและหลักประกันเป็นปกติ อันมีผลกระทบเกี่ยวเนื่องกับสภาพปัญหาสังคม ความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมในการปล่อยชั่วคราว หรือการที่ไม่มีขั้นตอนรองรับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยใช้สิทธิที่มีก่อนถูกพิจารณาลงโทษ การไม่มีโทษสำหรับความผิดฐานหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว และการที่มีมาตรการการเฝ้าระวังที่ไม่เหมาะสมกับจำเลยผู้เป็นผู้บริสุทธิ์ แต่กลับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว

แนวคิดเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว การปล่อยชั่วคราวจะเกิดขึ้นเมื่อรัฐได้ใช้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในอำนาจรัฐเพื่อที่จะปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา การสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิ เพื่อที่จะลดการควบคุมตัว เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับความเป็นธรรม โดยมุ่งเน้นเรื่องความเสมอภาค (สำนักประธานศาลฎีกา, 2564) อันได้แก่ 1) ลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกขั้นตอน 2) ยกระดับศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของจำเลยระหว่างการต่อสู้คดีในศาล และ 3) ยกระดับการคุ้มครองสิทธิแก่ผู้เสียหายเหยื่ออาชญากรรม และพยาน ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (Presumption of Innocence) เป็นหลักสิทธิมนุษยชนสากลที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ข้อ 14 ที่บัญญัติว่า “บุคคลทุกคนซึ่งต้องหาว่ากระทำความผิดทางอาญา ต้องมีสิทธิได้รับการสันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ตามกฎหมายได้ว่ามีความผิด” หรือปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (UDHR) ข้อ 11 ที่กล่าวว่า “ทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญามีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้

ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาคดีที่เปิดเผย ซึ่งตนได้รับหลักประกันที่จำเป็นทั้งปวงสำหรับการต่อสู้คดี” ในส่วนของอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 6 (2) ได้บัญญัติรับรองไว้ว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา จะต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนตามกฎหมายว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานที่ได้รับการคุ้มครอง เป็นสิทธิที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้ต้องหาหรือจำเลยในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา เป็นสิทธิที่กำหนดให้โจทก์มีหน้าที่ในการพิสูจน์ความผิดจำเลยจนปราศจากข้อสงสัย หากมีข้อสงสัยจำเลยจะได้รับประโยชน์จากข้อสงสัยดังกล่าว (ปกป่อง ศรีสนิท, 2565)

นอกจากการแนวคิดการปล่อยชั่วคราวที่มุ่งเน้นให้เกิดการปล่อยชั่วคราวเป็นหลักและการไม่ปล่อยชั่วคราวเป็นข้อยกเว้นแล้ว ยังมีแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของจำเลยในคดีอาญาที่จะได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายกรณีปรากฏต่อมาว่าไม่ได้กระทำความผิด กรณีที่บุคคลถูกดำเนินคดีอาญาโดยรัฐโดยที่มิได้กระทำความผิด ย่อมเปรียบเสมือนการที่บุคคลนั้นถูกปฏิบัติให้เกิดความเสียหายโดยรัฐ เพราะแม้ผลคดีถึงที่สุดได้รับรองว่าบุคคลนั้นมิได้กระทำความผิด แต่การดำเนินคดีอาญาที่ทำให้บุคคลไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อีกเป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้นในกระบวนการยุติธรรม เพราะการไม่ให้โอกาสที่จะกลับตัวหรือไม่มีแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (Rehabilitation) การวางระบบให้รัฐจัดให้มีการชดเชยค่าทดแทนให้แก่จำเลยในกรณีดังกล่าวโดยตรงนอกจากเป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วยังเป็นมาตรการย้อนกลับมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2549) เพื่อให้เกิดความคุ้มครองสิทธิของประชาชนที่อาจลงโทษโดยผิดพลาดอย่างไรก็ตามแนวคิดเชิงการลงโทษก็เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้กระบวนการปล่อยชั่วคราวโดยผิดหลงก่อให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม จึงต้องมีหลักการรองรับการลงโทษในกรณีที่ปล่อยชั่วคราวแล้วหลบหนีไปในระหว่างการปล่อยชั่วคราว

การวิจัยนี้จึงศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมาย เพื่อให้เกิดการปล่อยชั่วคราวอย่างเท่าเทียม และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างเหมาะสมโดยเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ อย่างการนำแนวคิดหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราว ตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศญี่ปุ่น เรื่อง Kari Shakuho หรือ “Provisional Release” โดยมีหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89 ศาลต้องให้ปล่อยชั่วคราว เว้นแต่ว่า ผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องว่าได้กระทำความผิดที่มีโทษ ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดติดนิสัย ผู้นั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ซึ่งถ้ากรณีไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นที่จะไม่ปล่อยชั่วคราวตาม มาตรา 89 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว โดยหลักศาลญี่ปุ่นจะปล่อยชั่วคราวทุกกรณี หรือการนำแนวคิดการ

กำหนดโทษเมื่อหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราวจากกฎหมายประเทศอังกฤษ The Bail Act Article 6 โดยมีบทกำหนดโทษว่าจำเลยจะถูกพิจารณาคดีสำหรับความผิดฐานหลบหนีประกันและถูกลงโทษจำคุก และการพัฒนาวิธีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยศึกษาจาก The Bail Reform Act of 1984 Section 3142 (f) ของสหรัฐอเมริกา ที่กำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขคดีที่จะต้องมีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว สำหรับคดีที่เป็นการกระทำความผิดที่มีโทษร้ายแรง หรือในกรณีที่พนักงานอัยการร้องขอให้มีการพิจารณาคำร้องเพิ่มเติม

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงศึกษากฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยและต่างประเทศ เพื่อนำแนวคิดมาพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว เพื่อนำเสนอแนวทางการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือประกันหลักประกัน เพื่อให้มีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อกำหนดโทษสำหรับความผิดอันเนื่องมาจากการปล่อยชั่วคราว และเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเยียวยาเกี่ยวเนื่องกับการปล่อยชั่วคราว อันจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในการพัฒนาและคุ้มครองสิทธิที่โจทก์และจำเลยพึงมี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวในราชอาณาจักรไทย
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวกับกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว กฎหมายต่างประเทศและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยค้นคว้าวิจัยทางเอกสาร (Documentary Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) จากบทบัญญัติกฎหมาย รัฐธรรมนูญ ประมวลกฎหมายอาญา และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่เกี่ยวข้องทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) จากบทความ หนังสือคำอธิบายกฎหมาย วิทยานิพนธ์ วารสาร และแหล่งฐานข้อมูลจากเครือข่ายคอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ตที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว

3. นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบัญญัติกฎหมายของไทย กับ บทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา โดยวิเคราะห์หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราว วิธีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว บทกำหนดโทษ และมาตรการการเฝ้าระวังจำเลย เพื่อนำแนวคิดมาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายไทย ให้เกิดดุลยภาพ แห่งสิทธิ

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความเป็นมาและสภาพปัญหาเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว ในราชอาณาจักรไทย พบว่า การปล่อยชั่วคราวนั้นอยู่บนฐานของกฎหมายและการใช้ดุลพินิจ การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว การมีคำสั่งไม่อนุญาตปล่อยชั่วคราวนั้น จะต้องพิจารณาอย่าง รอบคอบรอบด้านและถี่ถ้วนโดยวางหลักเกณฑ์ให้ศาลได้รับฟังเหตุผลและพยานหลักฐานทั้งของ เจ้าหน้าที่ของรัฐและของผู้ต้องหาหรือจำเลย และต้องมีมาตรการที่รองรับเมื่อเกิดข้อผิดพลาดใน การปล่อยชั่วคราว จึงกำหนดประเด็นปัญหาได้ 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในเรื่องของการเรียกประกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 การ ที่กำหนดมาตรฐานกลางสำหรับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยคำแนะนำของประธาน ศาลฎีกาเกี่ยวกับมาตรฐานกลางสำหรับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย พ.ศ. 2563 และ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวและวิธีเรียกประกันในคดีอาญา พ.ศ. 2565 ว่าด้วยเรื่องการพิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราว และการเรียกประกัน กำหนดแนวทางการปล่อยชั่วคราว โดยไม่มีประกัน หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันแม้จะมีการเพิ่มหลักเกณฑ์เพื่อให้มีการ ปล่อยชั่วคราวเพิ่มมากขึ้น และกำหนดวงเงินตามอัตราโทษอย่างชัดเจนแล้วก็ตาม การกำหนด แนวทางสำหรับการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย และความจำเป็นในการเรียกหลักประกัน ความจำเป็นในการกำหนดวงเงินประกันหรือหลักประกันในการกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจโดย เป็นอิสระของตุลาการ อาจนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคได้ เนื่องจากความ เสมอภาคนั้นไม่ใช่การปฏิบัติต่อบุคคลในสถานะที่ต่างกันอย่างเท่าเทียมกัน แต่ความเสมอภาคจะ เกิดจากการปฏิบัติต่อบุคคลที่มีฐานะแตกต่างกันตามความเหมาะสม ซึ่งสาเหตุเกิดจากในทาง ปฏิบัติการประกันตัวนั้นจะเรียกเงินประกันเป็นส่วนใหญ่ จากข้อมูลตามสถิติการปล่อยชั่วคราวใน ศาลชั้นต้นระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2564 คำสั่งอนุญาตปล่อยชั่วคราว จำนวน 74,384 คำสั่ง มีคำสั่งอนุญาตแบบเรียกหลักประกันมากถึง 54,440 คำสั่ง คิดเป็นการปล่อยแบบมี

หลักประกันถึงร้อยละ 73 ของทั้งหมด (สำนักประธานศาลฎีกา, 2564) ทั้งที่ มาตรา 110 วรรคสอง ได้กำหนดไว้แล้วว่าในคดีอย่างอื่นหรือคดีที่มีโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 10 ปี การปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือจำเลยจะไม่มีประกันเลยหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ ดังนั้นเพื่อให้เกิด การปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก โดยที่มีได้มุ่งเน้นไปที่ทรัพย์สินของผู้ต้องหาหรือจำเลยเป็นหลัก การ ปล่อยชั่วคราวจึงควรตั้งอยู่บนฐานของหลักเกณฑ์ที่พิจารณาจากวิสัยของผู้ต้องหาหรือจำเลย และ พฤติการณ์การกระทำความผิด

1.2 ปัญหาการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกเกินกว่า 10 ปี การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวโดยหลักเมื่อได้รับคำร้อง เจ้าพนักงานหรือศาลต้องมี คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวหรือไม่ปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว โดยถือหลักการปล่อยเป็นหลัก และการกักขัง เป็นข้อยกเว้น โดยอาศัยหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 และ มาตรา 108/1 ซึ่งในปัจจุบันได้นำการประเมินความเสี่ยงหรือการนำข้อมูลของคนที่ถูกจับมาว่าเคย ทำผิดอะไรมาก่อนหรือไม่ มีครอบครัวที่มีอยู่เป็นหลักแหล่ง มีหน้าที่การงานเป็นอย่างไร เพื่อ ประเมินความเสี่ยงว่าผู้นั้นจะหลบหนีหรือจะไปยุ่งกับพยานหลักฐานมากน้อยแค่ไหน ข้อมูลที่ นำมาใช้ประเมินความเสี่ยงมาจาก 3 แหล่งหลัก ๆ คือ (ไทยโพสต์, 2567) 1) ข้อมูลจากฐานข้อมูล ของศาลเอง เช่น ประวัติการกระทำความผิดว่ามีคดีจากที่อื่นหรือไม่ 2) ข้อมูลที่ได้จากการสอบถาม ตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยเอง เช่น ข้อมูลส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่ อาชีพ และ 3) ข้อมูลจากแหล่งอื่น เช่น หน่วยงานราชการ ประวัติการคุมประพฤติ หรือถามความเห็นจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อ ใช้เป็นข้อเท็จจริงในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ในการปล่อย ชั่วคราว ว่าควรปล่อยชั่วคราวหรือไม่ ถ้าให้ปล่อยชั่วคราวจะต้องวางหลักประกันหรือไม่ มีเงื่อนไข อะไรหรือไม่ อย่างไรก็ตามการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวก็ยังคงพิจารณาถึงปัจจัยอื่นของผู้ต้องหา หรือจำเลยอยู่ เพราะการมีคำสั่งปล่อยชั่วคราวหรือไม่ปล่อยชั่วคราวนั้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิ และเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยมีอยู่ ส่งผลให้ผู้ถูกกล่าวหาเสียโอกาสในการต่อสู้คดี อาทิ การเสีย โอกาสในการหาพยานหลักฐานเพื่อที่จะพิสูจน์ความบริสุทธิ์ เสียโอกาสในการหาทนายความซึ่งหาก เป็นคดีที่มีอัตราโทษที่สูง การมีคำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวอาจเป็นการตัดโอกาสผู้บริสุทธิ์ที่จะต่อสู้คดี อย่างสุดความสามารถในคดีที่มีโทษร้ายแรงได้ซึ่งจากการศึกษาแนวโน้มของผู้ที่ไม่ได้รับการปล่อย ชั่วคราวจะแพ้คดีมากกว่าผู้ที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งจากการศึกษาวิธีการพิจารณาคำร้องขอ ปล่อยชั่วคราวในประเทศไทย ยังไม่มีหลักเกณฑ์การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวกรณีใดกรณี หนึ่งเป็นการเฉพาะ ดังนั้นเพื่อเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวอย่าง ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น จึงควรวางหลักเกณฑ์ขั้นตอนการพิจารณาอย่างรอบคอบโดยพึงเหตุผลและ

พยานหลักฐานทั้งโจทก์จำเลยให้ครบถ้วน เปิดโอกาสให้พิสูจน์พยานหลักฐานกันอย่างเต็มที่ จึงเห็นว่าในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้นจะต้องได้ส่วนคำร้องขอปล่อยชั่วคราว โดยให้มีการนำสืบพยานหลักฐานพิสูจน์ถึงเหตุผลในการปล่อยชั่วคราวและเหตุผลในการที่จะไม่ปล่อยชั่วคราว

1.3 ความผิดฐานหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราว ในกรณีที่มีการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวนั้นจะต้องเป็นกรณีที่ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108 ประกอบ มาตรา 108/1 จนไม่มีเหตุอันควรเชื่อแล้วว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นจะไม่หลบหนี ไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ไม่ไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นแล้วจึงจะมีการปล่อยชั่วคราว แต่ถึงแม้ศาลจะใช้ดุลพินิจวินิจฉัยแล้วก็ตามแต่ข้อมูลและพยานหลักฐานก็ไม่อาจรับรองยืนยันได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่หลบหนี การหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราวยังไม่มีในการกำหนดโทษทางอาญาสำหรับการหลบหนีในกรณีทั่วไป แต่มีบทบังคับของกฎหมาย (Sanction) ในกรณีที่มีการหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว คือ การบังคับตามสัญญาประกันซึ่งเป็นเรื่องทางแพ่งเท่านั้น การกำหนดความผิดอาญาฐานหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว มีปรากฏในกรณีของคดีความผิดเกี่ยวกับคดีค้ามนุษย์ คดีทุจริตและประทุมิชอบ กล่าวคือ นอกจากถูกปรับตามสัญญาประกันแล้ว ผู้หลบหนียังต้องรับโทษฐานหลบหนีดังที่กฎหมายบัญญัติไว้ด้วย (สุพิศ ปราณีตพลกรัง, 2560) และถึงแม้ประมวลกฎหมายอาญาจะมีการบัญญัติความผิด มาตรา 190 ฐานหลบหนีที่คุมขัง แต่องค์ประกอบของความผิดฐานนี้ คือ ต้องเป็นการหลบหนีไปในระหว่างที่ถูกคุมขังตามอำนาจของศาล พนักงานสอบสวน หรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา คำว่า “ในระหว่างที่ถูกคุมขัง” ที่ใช้ในมาตรานี้หมายถึง “ในระหว่างที่ถูกคุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุกตาม มาตรา 1 (12)” (หยุด แสงอุทัย, 2556) กล่าวคือ จะต้องเป็นการหลบหนีไปในระหว่างที่ผู้นั้นถูกคุมตัว ควบคุม ขัง กักขัง หรือจำคุกอยู่ ซึ่งถ้าขณะหลบหนีไม่มีการควบคุม จะไม่เป็นความผิด (วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์, 2564) องค์ประกอบสำคัญจึงต้องมีการควบคุมอยู่การหลบหนีนั้นจึงจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 กรณีจึงยังไม่ใช่บทบัญญัติลงโทษสำหรับการหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราว ที่ใกล้เคียงกับการกำหนดโทษก็คือ พระราชบัญญัติมาตรการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560 ที่กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลใดเป็นผู้กำกับดูแล ผู้ถูกปล่อยชั่วคราวเพื่อให้ปฏิบัติตามเงื่อนไข กับเงินสินบนและเงินรางวัลสำหรับการจับกุมผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวโดยศาลเท่านั้น ดังนั้น เมื่อเห็นว่ากฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยยังไม่มีบทกำหนดโทษการปล่อยชั่วคราวในการหลบหนีของจำเลยทั่วไป จึงเห็นว่า การนำแนวคิด

หรือบทกำหนดโทษมาปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา เพื่อให้มีมาตรการรองรับการกระทำ ความผิดผู้ต้องหาหรือจำเลยที่หลบหนีไประหว่างการปล่อยชั่วคราว

1.4 มาตรการเยียวยาผู้ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว การพิจารณาคำร้องขอการ ปล่อยชั่วคราวนั้นถือหลักให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า จำเลยหรือผู้ต้องหานั้นไม่มีความผิด และก่อนมีคำ พิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำ ความผิดมิได้ แต่กระบวนการยุติธรรมก็มีมาตรการรองรับความปลอดภัยคือการควบคุมตัว ซึ่งการ ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ อาจเป็นเพื่อการป้องกันการหลบหนีและการป้องกันเหตุอันตราย หรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นในระหว่างที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยได้รับการปล่อยชั่วคราว แต่โดย หลักการแล้วการปล่อยชั่วคราวนั้นจะต้องปล่อยเป็นหลักเนื่องจากหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหา หรือจำเลยไม่มีความผิด (คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล, 2553) ซึ่งการที่ถูกขังไว้้นถ้าหากไม่ ปล่อยชั่วคราวแล้ว แต่เมื่อภายหลังปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิด หรือ ปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดในคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำ ความผิด การพิจารณาพิพากษาถึงที่สุดแล้วพิสูจน์ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่งเป็นผู้ บริสุทธิ์มาตั้งแต่แรกกลับต้องถูกขังระหว่างพิจารณานั้น ย่อมเป็นการทำให้ผู้บริสุทธิ์นั้นสูญเสียไปซึ่ง อิสรภาพ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ แต่การเยียวยาผู้ต้องหาหรือจำเลยตาม พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย ตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ดังนั้น เมื่อเทียบกับสิทธิเสรีภาพที่ ต้องถูกลิดรอน หรือถูกขังในระหว่างพิจารณาทั้งที่เป็นผู้บริสุทธิ์นั้นย่อมเห็นได้ว่าเสรีภาพที่สูญเสียไป นั้นมีราคาที่สูงกว่าค่าทดแทนที่ได้รับมาก แต่มาตรการเยียวยาผู้บริสุทธิ์ที่ถูกลงโทษโดยผิดหลงนั้น หาได้มีการเยียวยาที่เหมาะสมแก่การนั้นไม่ จึงนำมาสู่การนำแนวคิดและหลักเกณฑ์ และอัตราการ เยียวยาของกฎหมายต่างประเทศมาปรับปรุงและแก้ไขพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และ ค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544

2. แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว กฎหมายต่างประเทศและวิเคราะห์เปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศไทย

2.1 การที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา การ ถูกลิดรอนซึ่งสิทธิเสรีภาพ อย่างการที่ต้องถูกควบคุมตัว และอาจถูกลงโทษนั้น วัตถุประสงค์ของ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาก็เพื่อป้องกันมิให้เกิดอันตรายต่อสังคมส่วนรวม แต่การที่จะใช้กฎหมาย เหมือนเครื่องมือในการปรักปรำว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดทั้งที่ยังไม่แน่นอนว่าผู้นั้นเป็นผู้กระทำ ผิดหรือไม่นั้น อาจขัดต่อหลักสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยบริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษา

โดยกฎหมายที่รัฐต้องการควบคุมตัวจำเลยไว้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมทางอาญาดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและรวดเร็ว แต่รัฐต้องคำนึงถึงสมดุลระหว่างประโยชน์สาธารณะ (Public Interest) กับประโยชน์ของผู้ถูกดำเนินคดี (Interest of the Accused) (ปกป้อง ศรีสนิท, 2563) รัฐจะมุ่งเน้นแต่การลงโทษผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ได้ ต้องคำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยด้วย ซึ่งการสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิให้เกิดความเป็นธรรมต่อทั้งโจทก์และจำเลยนั้น จะต้องกำหนดหลักเกณฑ์โดยให้มี การลดการคุมขังที่ไม่จำเป็นในทุกขั้นตอน เพื่อยกระดับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของจำเลยระหว่างการต่อสู้คดีในศาล และการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนโดยเฉพาะผู้เสียหายในคดีอาญา ที่อยู่ในกระบวนการทางศาล และการกำกับดูแลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราว ให้ผู้ต้องโทษปรับทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับในกรณีผู้นั้นไม่มีเงินชำระค่าปรับ ซึ่งการกำหนดประเภทและลักษณะการทำงานนั้นจะคำนึงถึงเพศสภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ ยังให้การสนับสนุนวิชาชีพในสังกัดมาดูแลให้คำปรึกษาแก่ผู้เสียหายในคดีอาญาที่อยู่ในกระบวนการศาลรวมถึงการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหายและเสนอความเห็นต่อศาล และการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ ในเรื่องดุลยภาพแห่งสิทธินั้น ไม่ว่าจะเป็นสิทธิของผู้เสียหาย และจำเลยในคดีอาญา ให้เข้าใจถึงสิทธิดังกล่าวได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ก็เป็นส่วนหนึ่งที่มีความจำเป็นในการสื่อสารให้แก่ประชาชนทั่วไปทราบ ซึ่งเป็นบทบาทสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ และคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหายและจำเลยในคดีอาญาอย่างหนึ่ง อันถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเยียวยาและฟื้นฟูสภาพจิตใจของผู้เสียหาย ลดความเหลื่อมล้ำของสังคม สร้างจิตสำนึกที่ดีให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ และให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน และสังคมได้อย่างปกติสุข และจะเป็นหนึ่งในกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายประธานศาลฎีกา ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ได้หลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (สำนักประธานศาลฎีกา, 2564) อย่างไรก็ดี โดยพื้นฐานของอาชญาวิทยาแล้วเรื่องการกำหนดโทษนั้นจะกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลให้สอดคล้องกับหลัก Individual of Punishment ดุลพินิจในการกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล และการให้เหตุในการกำหนดโทษ ซึ่งข้อเท็จจริงและวัตถุประสงค์การลงโทษ ต้องประสานกันได้ในระดับปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ สิ่งสำคัญที่สุดจึงเป็นความชัดเจนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการกล่าวหาและตัวบุคคล และการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ (สมชัย ชัยวนิชย์, 2563) ดังนั้น ด้วยหลักเกณฑ์และกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวในปัจจุบัน ยังมีแง่มุมที่พัฒนากฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย และในขณะเดียวกันยังเป็นการวางหลักเกณฑ์ที่เสริมสร้างความปลอดภัยให้สังคมเกิดความสงบเรียบร้อย

2.2 หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราว จากการศึกษากฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ และสหรัฐอเมริกา พบว่า

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของประเทศญี่ปุ่นนั้น การที่จะควบคุมตัวจำเลยไว้ นั้นจะต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเท่านั้น ในขั้นสอบสวนหลังจากผู้ต้องหาถูกจับแล้วต้องรีบส่งตัวผู้ต้องหาให้พนักงานอัยการหรือตำรวจสอบสวนแล้วแต่กรณีในทันที ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 202 เมื่อพนักงานอัยการได้รับตัวผู้ต้องหาแล้วจะวินิจฉัยต่อว่าจะปล่อยตัวผู้ต้องหา หรือจะฝากขังผู้ต้องหาต่อศาล หรือใช้ดุลพินิจสั่งฟ้องผู้ต้องหา แต่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยโดยศาลควบคุมนั้นจะต้องมีเหตุจำเป็นตามหลักเกณฑ์ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในส่วนของหลักเกณฑ์ในการขอปล่อยชั่วคราวนั้น ผู้ต้องหาซึ่งมีฐานะเป็นจำเลยในชั้นพิจารณาคดีนั้นมีสิทธิที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลปล่อยชั่วคราวได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ของหลักเกณฑ์ของการปล่อยชั่วคราวโดยมีหลักที่จะไม่อนุญาตให้จำเลยประกันตัวได้อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 89 วางหลักไว้ว่า ศาลต้องให้ปล่อยชั่วคราว ยกเว้นเมื่อ

- (i) ผู้ถูกกล่าวหาถูกฟ้องว่าได้กระทำความผิดที่มีโทษ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 1 ปีขึ้นไป
- (ii) ผู้ถูกกล่าวหาเคยได้รับโทษถึงที่สุดว่าได้กระทำความผิด โดยมีโทษ ประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป
- (iii) ผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้กระทำความผิดตติยโดยมีโทษจำคุกตั้งแต่สามปีขึ้นไป
- (iv) มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้นั้นจะปกปิดหรือทำลายพยานหลักฐาน
- (v) มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้ถูกกล่าวหาจะเป็นภัยอันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่น หรือพยานสำคัญในคดีอาจได้รับภัยอันตราย
- (vi) ผู้นั้นไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งแน่นอน

ถ้ากรณีไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นที่จะไม่ปล่อยชั่วคราวตาม มาตรา 89 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว โดยหลักศาลญี่ปุ่นจะปล่อยชั่วคราวทุกกรณี โดยศาลจะอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขและจำนวนเงินประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ และถึงแม้จะเข้าข้อยกเว้นมิให้ปล่อยชั่วคราว ศาลก็อาจใช้ดุลพินิจในการพิจารณาอนุญาตปล่อยชั่วคราวก็ได้

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของประเทศอังกฤษ นั้นได้กำหนดให้การปล่อยชั่วคราวมีทั้งกรณีปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีเงื่อนไข กรณีปล่อยตัวชั่วคราวโดยกำหนดเงื่อนไขให้ต้องปฏิบัติในระหว่างเวลาที่ได้รับการปล่อยตัว และกรณีการปล่อยชั่วคราวโดยมีประกันหรือหลักประกัน ส่วนเรื่องข้อพิจารณาในการให้ปล่อยชั่วคราวนั้น ได้มีการจำแนกหลักเกณฑ์ในการปล่อยชั่วคราวออกเป็น 2 กรณี ดังนี้ (ธง สี่พื้งธรรม, 2522)

1) หากเป็นคดีความผิดประเภทที่ไม่มีอัตราโทษจำคุก (Non-Imprisonable Offences) จะไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวได้ เฉพาะกรณีที่ผู้ต้องหาเคยหลบหนีไม่มาตามนัดในครั้งก่อน ๆ

2) หากเป็นคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุก (imprisonable offences) เหตุในการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวจะกว้างขึ้น โดยการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอาจเป็นไปได้ในกรณีที่มีเหตุผลเป็นที่เชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาหน้านั้นจะไม่มารายงานตัวตามนัดหรือจะไปกระทำความผิดทางอาญาหรือจะไปทำให้เกิดความยุ่งเหยิงแก่พยานหลักฐานหรือจะดำเนินการในทางที่ขัดขวางกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ยังอาจไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในกรณีที่ผู้ต้องหาเคยหลบหนีไม่มาตามนัดในครั้งก่อน ๆ

ในกรณีที่จำเลยซึ่งได้รับการอนุญาตให้ประกันตัวไม่ยอมปรากฏตัวตามเวลาและสถานที่กำหนดหรือไม่ปฏิบัติตามเงื่อนไขอย่างใดตามที่ศาลกำหนดไว้สำหรับการปล่อยชั่วคราวนั้น เช่น บุคคลซึ่งได้รับการปล่อยชั่วคราว มีเงื่อนไขต้องมารายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่แล้วไม่มารายงานตัวตามกำหนดถือว่าหลบหนีตามความหมายของ มาตรา 6 ของ The Bail Act 1976 ซึ่งตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีการกำหนดความผิดฐานหลบหนีประกัน โดยแนวทางปฏิบัติกำหนดให้จำเลยทำสัญญาประกันเพื่อเป็นการประกันว่าจำเลยจะปรากฏตัวในศาลในวันที่กำหนด ซึ่งก็เป็นเพียงการผิดสัญญาประกัน แต่ The Bail Act Article 6 (1) บัญญัติไว้ว่า หากบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาไม่ยอมมอบตัวโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร จะมีความผิดทางอาญา

หลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกา นั้นได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ The Bill of Rights แต่เนื่องจากจากสหรัฐอเมริกานำหลักการปล่อยชั่วคราวในกฎหมายดังกล่าวมาใช้อย่างอิสระเมื่อเวลาผ่านไปกระบวนการปล่อยชั่วคราวของสหรัฐอเมริกาจึงแตกต่างไปจากกระบวนการหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษอย่าง The Bill of Rights (Van Brunt, A. & Bowman, L. E., 2018) โดยการปล่อยชั่วคราวในสหรัฐอเมริกานั้น ตามหลักกฎหมายอเมริกันนั้น The Bail Reform Act 1984 ของสหรัฐอเมริกาก็มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับกฎหมาย

อังกฤษดังกล่าว โดยกำหนดว่าการไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวอาจเป็นไปได้ในกรณีที่มีเหตุผลเป็นที่ เชื่อได้ว่า ผู้ถูกกล่าวหาานั้นจะหลบหนีหรือจะดำเนินการในทางที่ขัดขวางกระบวนการยุติธรรมหรือ จะไปกระทำความผิดทางอาญาที่ร้ายแรง โดยเฉพาะความผิดร้ายแรงเกี่ยวกับยาเสพติด ความผิดที่มี อัตราโทษถึงขั้นจำคุกตลอดชีวิต หรือในกรณีที่ความผิดในคดีที่ถูกควบคุมตัวอยู่นั้นเป็นความผิด ร้ายแรงและผู้นั้นเคยต้องโทษจากการกระทำความผิดร้ายแรงมาแล้วสองครั้ง ซึ่งต่อมาก็ได้มีการ พัฒนาหลักเกณฑ์สำหรับการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวให้ครอบคลุมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการ ใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษามากยิ่งขึ้นจึงเป็นที่มาของการบัญญัติกฎหมาย The Bail Reform Act of 1984 ของสหรัฐอเมริกา มาเพิ่มเติมเป็นหลักเกณฑ์สำหรับการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวจึงเป็น มาตรการทางกฎหมายที่ทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาได้รับสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรมมากยิ่งขึ้น

มาตรา 3142 (f) กำหนดกรณีที่เจ้าหน้าที่ศาลอาญาอาจจะพิจารณาคำร้องขอ ปล่อยชั่วคราวเบื้องต้น กรณีดังนี้ต่อไปนี้

ในกรณีที่พนักงานอัยการกล่าวหา ในคดีที่

- 1) อาชญากรรมที่มีความรุนแรง (crime of violence)
- 2) ความผิดที่มีโทษที่สูงสุดเป็นการจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต (offense with a maximum sentence of life imprisonment or death)
- 3) ความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 10 ขึ้นไป (an offense for which the maximum term of imprisonment is 10 or more years as prescribed by the Controlled Substances Act)

ในกรณีที่พนักงานอัยการมีคำร้อง กรณี

- 1) มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี (a serious risk of flight)
- 2) มีเหตุอันควรเชื่อผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน (a serious risk that the defendant will obstruct justice or threaten a witness)

จากการศึกษาหลักเกณฑ์และกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราว จะเห็นได้ว่า กฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย มีหลักเกณฑ์การปล่อยชั่วคราวที่ไม่ได้มุ่งเน้นถึง การปล่อยเป็นหลักอย่างประเทศญี่ปุ่น ไม่มีบทบัญญัติกำหนดโทษสำหรับการหลบหนีระหว่าง การปล่อยชั่วคราวอย่างประเทศอังกฤษ และไม่มีหลักเกณฑ์กำหนดวิธีพิจารณาคำร้องขอปล่อย ชั่วคราวอย่างสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้เมื่อเปรียบเทียบกับแนวทางการเยียวยาผู้ต้องหาหรือจำเลยของ

ต่างประเทศอย่างสหรัฐอเมริกากำหนดเงินเยียวยาขั้นต่ำถึง 50,000 เหรียญสหรัฐต่อปีที่ต้องติดคุก (Key -Provisions -in- Wrongful- Conviction Compensation-Laws) หรือถ้าเทียบเป็นเงินไทยราว ๆ 1,635,700 บาท ตกวันละ 4,481 บาท หรือถ้าเทียบกับประเทศญี่ปุ่นคือ ขั้นต่ำ 1,000 เยน หรือ 283 บาท จนถึง 12,500 เยน หรือ 3,553 บาทต่อวัน ซึ่งถือว่าสูงกว่าของประเทศไทยมากแต่ก็เป็นอัตราที่เหมาะสมกับการถูกลิดรอนสิทธิเสรีภาพทั้งที่เป็นผู้บริสุทธิ์

3. แนวทางในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว ผู้วิจัยขอเสนอแก้ไขเพิ่มเติมใน 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

3.1 ในประเด็นปัญหาการปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีหลักประกัน นั้นควรมีกฎหมายรองรับโดยชัดเจนว่าไม่ต้องมีประกันเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลย เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 วรรคสอง โดยแก้ไขเป็น

“มาตรา 110 ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินสิบปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกันและจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้

ให้คดีที่มีโทษจำคุกไม่เกินสามปีนั้นต้องไม่เรียกหลักประกัน

การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบ ด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกาแล้วแต่กรณี”

3.2 ในประเด็นปัญหาการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในคดีที่มีอัตราโทษจำคุก เกินกว่า 10 ปี นั้นเพื่อให้การพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวสำหรับความผิดที่มีโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป ทั้งโจทก์และจำเลยได้ใช้สิทธิในชั้นศาลกันอย่างเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นการคัดกรองโดยเปิดโอกาส ให้ศาลได้ใช้ดุลยพินิจในการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวอย่างรอบคอบและรอบด้านมากยิ่งขึ้น เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 107 โดยเพิ่มเติมวรรคสาม

“มาตรา 107 เมื่อได้รับคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว ให้เจ้าพนักงาน หรือศาลรีบสั่งอย่างรวดเร็วและผู้ต้องหาหรือจำเลยทุกคนพึงได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว โดยอาศัยหลักเกณฑ์ในตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 108, มาตรา 108/1, มาตรา 109, มาตรา 110, มาตรา 111, มาตรา 112, มาตรา 113 และ มาตรา 113/1

คำสั่งให้ปล่อยชั่วคราวตามวรรคหนึ่ง ให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการตามคำสั่งดังกล่าว โดยทันที

หากคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้นเป็นคำร้องในคดีที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 10 ปีขึ้นไป ให้มีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเบื้องต้น

3.3 ในประเด็นปัญหาความผิดฐานหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราว เพื่อแก้ไขกรณี ความผิดหลบหนีในระหว่างการปล่อยชั่วคราวทั่วไป จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 เพิ่มเติมองค์ประกอบความผิดสำหรับการหลบหนีเป็น

มาตรา 190 ผู้ใดหลบหนีไประหว่างที่ถูกคุมขังตามอำนาจของศาล ของพนักงานอัยการ ของพนักงานสอบสวน หรือของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสืบสวนคดีอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดดังกล่าวมาในวรรคแรกได้กระทำโดยแหกที่คุมขัง โดยใช้กำลังประทุษร้ายหรือโดยขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าความผิดตามมาตรานี้ได้กระทำโดยมีหรือใช้อาวุธปืน หรือวัตถุระเบิด ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษหนักกว่าโทษที่กฎหมายบัญญัติไว้ในสองวรรคก่อนถึงหนึ่ง

ในกรณีที่ผู้ต้องหาหลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงพยานหลักฐาน หรือไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นระหว่างการปล่อยชั่วคราวต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ ความผิดดังกล่าวมีผลให้อายุความคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาสะตุหตุลง”

3.4 ในประเด็นปัญหามาตรการเยียวยาผู้ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวกรณีปรากฏต่อมาว่า จำเลยมิได้เป็นผู้กระทำผิดนั้นเพื่อให้การเยียวยาที่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจำเลย จึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของ มาตรา 21 ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมในกฎกระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ในข้อ 6 (3) และเพิ่มเติม ข้อ 6 (5) แก้ไขเป็น

“ข้อ 6 ให้คณะกรรมการพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายให้แก่จำเลยในคดีอาญา ดังต่อไปนี้

(3) ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี ให้จ่ายโดยประเมินจากอัตรา ค่าจ้างตามที่สามารถประกอบการทำงานได้ตามปกติ (คิดจากอัตราค่าจ้างปกติทั้งหนึ่ง) โดยไม่ต่ำกว่า อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ ในท้องที่จังหวัดที่ประกอบการทำงานแต่ไม่เกินวันละ 1,200 บาท

(5) จัดให้มีการอบรมพัฒนาทักษะสำหรับการทำงาน และจัดหางานให้หากการถูกเลิกจ้าง เกิดจากเหตุที่ถูกดำเนินคดี”

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนากฎหมาย เพื่อให้เกิดการปล่อยชั่วคราวอย่างเท่าเทียม และคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยอย่างเหมาะสม จึงศึกษาโดยเปรียบเทียบกฎหมายในประเทศไทยกับกฎหมายของต่างประเทศ อย่างประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา เพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราว เพื่อให้เกิดการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือประกันและหลักประกัน เพื่อให้มีวิธีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว เพื่อกำหนดโทษสำหรับความผิดอันเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราว และเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเยียวยาการกระทำอันเกี่ยวเนื่องกับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งหากมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ตามที่ได้วิจัยมาจะทำให้เกิดการพัฒนากฎหมาย และยกระดับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคม

1. แนวคิดการปล่อยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกัน และมุ่งเน้นให้เกิดการปล่อยชั่วคราวในความผิดที่ไม่ร้ายแรง ผลการวิจัย พบว่าการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวนั้น โดยหลักการเบื้องต้นสอดคล้องกับหลักต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด และจะปฏิบัติต่อผู้นั้น ดังผู้กระทำความผิดไม่ได้ (สุพิศ ปราณีตพลกรัง, 2560) อีกทั้งยังเป็นหลักสิทธิมนุษยชนที่มีการรับรองไว้ใน มาตรา 29 วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 วางหลักไว้ว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งการส่งเสริมให้เกิดการปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก ซึ่งเป็นการให้โอกาสผู้ต้องหาหรือจำเลยในการกลับเข้าสู่สังคม และให้โอกาสผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่ชุมชน และสังคมได้อย่างปกติสุข โดยมีพื้นฐานจากหลักยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย (in dubio pro reo) ที่จะผ่อนปรนการจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทางของผู้ต้องหาหรือจำเลย เพราะโดยหลักจะต้องไม่ควบคุมตัว

ผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ การควบคุมตัวระหว่างคดีเป็นข้อยกเว้นเมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น ในระหว่างคดีจึงต้องมีการปล่อยชั่วคราว” (คณิต ณ นคร, 2538)

2. แนวคิดการเพิ่มหลักเกณฑ์วิธีพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว พบว่า การเพิ่มขั้นตอนการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวนั้น จะเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งโจทก์และจำเลยใช้สิทธิและหน้าที่ในชั้นศาลในชั้นศาลได้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้ ได้มีการนำแนวคิดของ Detention Hearing จาก The Bail Reform Act of 1984 ของสหรัฐอเมริกามาพิจารณาจะเห็นได้ว่ากฎหมายของสหรัฐอเมริกานั้นมีหลักการรองรับสำหรับวิธีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราว การพิจารณาคดีความเรียกว่า “detention hearing” ในกรณีที่เป็นการกล่าวหาสำหรับความผิดร้ายแรง โดยตาม The Bail Reform Act of 1984 Section 3142 (f) ได้กำหนดเงื่อนไขในการพิจารณาแบบ Detention Hearing ซึ่งจะกำหนดวิธีการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง

3. แนวคิดเกี่ยวกับการลงโทษและมาตรการการเยียวยาจำเลยผู้ถูกพิจารณาโดยผิดหลงจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการกำหนดโทษ พบว่า เมื่อกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยยังไม่มีบัญญัติกฎหมายที่กำหนดให้การหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราวเป็นความผิด แต่การกำหนดโทษนั้นจะกำหนดให้มีโทษหนักไปก็ไม่ได้จะเบาไปก็ไม่ดี การกำหนดโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลให้สอดคล้องกับหลัก Individual of Punishment ดุลพินิจในการกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคลและการให้เหตุในการกำหนดโทษ ซึ่งข้อเท็จจริงและวัตถุประสงค์การลงโทษต้องประสานกันได้ในระดับปราศจากข้อโต้แย้งใด ๆ สิ่งสำคัญที่สุดจึงเป็นความชัดเจนของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีการกล่าวหาและตัวบุคคล และการใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษ (สมชัย ชัยวนิชย์, 2563) ทั้งนี้มาตรา 6 ของ The Bail Act 1976 ซึ่งตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีการกำหนดความผิดฐานหลบหนีประกัน เพียงแต่หากเพิ่มแต่บทลงโทษก็อาจเป็นการลดทอนสิทธิเสรีภาพที่ผู้ต้องหาหรือจำเลยถูกกระหนาบจากการดำเนินคดีอยู่แล้ว จึงเห็นว่า หากการไม่ให้โอกาสที่จะกลับตัวหรือไม่มีแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขัง (Rehabilitation) การวางระบบให้รัฐจัดให้มีการชดเชยค่าทดแทนให้แก่จำเลยในกรณีดังกล่าวโดยตรงนอกจากเป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วยังเป็นมาตรการย้อนกลับมาเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น (ชาติ ชัยเดชสุริยะ, 2549) ย่อมทำให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้นต้องถูกคุมขังไว้กับนักโทษที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้วว่าการทำความผิด อันอาจขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนเพราะผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวนั้นต้องสูญเสียอิสรภาพไปในระหว่างการพิจารณาคดี ซึ่งแม้สุดท้ายจะมีคำพิพากษาว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ก็

ตาม แต่กระบวนการระหว่างพิจารณาที่ไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวก็เสมือนเป็นการลงโทษเสมือนผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิดไปแล้ว การชดเชยความเสียหายที่เป็นตัวเงินหรือค่าสินไหมทดแทนการชดเชยความเสียหาย เป็นสิ่งที่ควรกำหนดให้เพื่อชดเชยความเสียหายอันเกิดจากการละเมิดกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศอย่างกว้างขวางและละเมิดกฎหมายมนุษยธรรมอย่างรุนแรงต่อความสูญเสียทางเศรษฐกิจที่ประเมินค่าได้ และจะต้องชดเชยอย่างเหมาะสมและเป็นสัดส่วนกับความรุนแรงของการละเมิดและสภาพแวดล้อมของแต่ละกรณี

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ได้องค์ความรู้ใหม่ในการสนับสนุนการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนามาตรฐานว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวควรพิจารณาถึงหลักสิทธิมนุษยชน ความเป็นธรรม และความสมดุลระหว่างสิทธิของผู้ต้องหากับความปลอดภัยของสังคม อาศัยหลัก “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2560 มาตรา 29 และแนวความคิดจากกฎหมายว่าด้วยการปล่อยชั่วคราวของประเทศไทยที่ให้ออกปล่อยชั่วคราวเป็นหลัก เว้นแต่จะเป็นคดีที่มีโทษร้ายแรงในการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 110 เพื่อให้ในคดีที่มีโทษไม่ร้ายแรงเกิดการปล่อยเป็นหลัก และในคดีที่มีโทษร้ายแรงจะมีการเพิ่มวิธีการพิจารณาคำร้องเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความเหมาะสมต่อผลกระทบที่อาจเกิดต่อสิทธิและเสรีภาพของจำเลย

2. แนวทางพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการปล่อยชั่วคราวจะมุ่งเน้นแต่ด้านการปล่อยชั่วคราวเพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียวหาได้ไม่ จะต้องมีการรองรับเพื่อให้เกิดความยำเกรงหากกระทำความผิดหลังจากได้รับการปล่อยชั่วคราว ซึ่งจะนำแนวทางตามกฎหมายต่างประเทศการบัญญัติความผิดสำหรับการหลบหนีระหว่างการปล่อยชั่วคราวตามกฎหมายที่มีความเป็นมาตรฐานสากลเป็นแนวทาง ดังเช่นสหรัฐอเมริกา หากผู้ต้องหาหรือจำเลย ได้รับการอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวแล้วฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ศาลกำหนดไว้ให้ต้องปฏิบัติ U.S Code Chapter 207 Section 3147 และ Section 3148 ได้กำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขในการปล่อยชั่วคราวไว้ ซึ่งถ้าผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหลบหนีหรือฝ่าฝืนจะถูกเพิกถอนการปล่อยชั่วคราว และถูกตัดสินว่ากระทำความผิดในระหว่างการปล่อยชั่วคราว และถูกดำเนินคดีในข้อหาละเมิดอำนาจศาล และศาลอาจออกหมายจับบุคคลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวด้วยข้อหาฝ่าฝืนเงื่อนไขการ

ปล่อยตัว ซึ่งจะส่งผลให้การปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงแล้วเริ่มกำหนดบทลงโทษเพิ่มเติม หรือในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ก็มี The Bail Act กำหนดไว้ว่าถ้าบุคคลผู้ได้รับการปล่อยชั่วคราวด้วยการประกันตัวในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาไม่ปฏิบัติตามสัญญาประกันโดยปราศจากเหตุผลอันสมควรผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบเนื่องจากความผิดนั้น โดยมุ่งเน้นในการแก้ไขประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 190 โดยเพิ่มเติม ความผิดฐานหลบหนีระหว่างได้รับการปล่อยชั่วคราว เพื่อให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับการปล่อยชั่วคราว ไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำสองหรือไม่หลบหนี ไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ไม่ไปก่อเหตุอันตรายประการอื่นแล้วจึงจะมีการปล่อยชั่วคราว

3. การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งหลักกฎหมายที่มีทั้งในรัฐธรรมนูญและหลักกฎหมายสากลที่ให้นับนิชฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ จึงเห็นควรจัดให้มีมาตรการการเยียวยาที่เหมาะสมกับผู้บริสุทธิ์ที่ต้องเสมือนถูกลงโทษเพราะไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว โดยแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของ มาตรา 21 ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 โดยจะแก้ไขเพิ่มเติมใน กฎกระทรวง กำหนด หลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทน ค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 เพื่อให้การเยียวยาที่เหมาะสมกับความเสียหายที่เกิดขึ้นกับจำเลย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานกรรมการกฤษฎีกา ควรนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับมาตรการการเยียวยาจำเลยตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาพัฒนาแก้ไขให้เป็นพลวัตกับสังคมปัจจุบัน

2. กระทรวงยุติธรรม และองค์กรอัยการ ควรนำหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพิจารณาคำร้องขอปล่อยชั่วคราวเบื้องต้นมาเพิ่มเติมในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือในข้อบังคับประธานศาลฎีกา ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขเกี่ยวกับการเรียกประกันหรือหลักประกันในการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ในคดีอาญา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และอัตราในการจ่ายค่าตอบแทนค่าทดแทนตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทน ผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 ให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนและบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน
2. องค์ความรู้ดังกล่าวข้างต้น นักวิจัยหรือนักวิชาการที่สนใจ สามารถนำผลจากการวิจัยมาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยเพื่อต่อยอดหรือค้นคว้าเพิ่มเติมได้

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล. (2553). สิทธิที่จะได้รับการเยียวยาและการชดเชยความเสียหายจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงและกว้างขวาง : คู่มือนักปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการนักนิติศาสตร์สากล สำนักงานภูมิภาคเอเชีย แปซิฟิก.
- คณิต ณ นคร. (2538). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- ชาติ ชัยเดชสุริยะ. (2549). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ : สายส่งวิญญูชน.
- ไทยโพสต์. (2567). โฆษกศาลฯ เผยศาลเร่งทำความเข้าใจประชาชนถึงกระบวนการประกันตัว. เข้าถึงได้จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/96867>
- ธง ลิพังธรรม. (2522). ความเป็นมาและทฤษฎีว่าด้วยการประกันตัวในประเทศอังกฤษและอเมริกา. วารสารอัยการ, 2(20), 78-79.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2563). สิทธิมนุษยชน ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา. กรุงเทพฯ : วิญญูชน.
- ปกป้อง ศรีสนิท. (2565). สิทธิที่จะพบศาลภายหลังถูกจับและถูกควบคุมตัว (ตอนที่ 2) : สถานการณ์ของประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.the101.world/the-right-to-liberty-and-security-of-person-part-two/>
- วิเชียร ตีระอุดมศักดิ์. (2564). วิ. อาญาพิสดาร เล่ม 2 (ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2564) : หลักกฎหมายและแนวคำพิพากษาฎีกาตาม ป.วิ.อ. ภาค 3 และ 4. กรุงเทพฯ : จุริสพรเด็นซ์ กรุ๊ป.
- ศูนย์ทนายความเพื่อสิทธิมนุษยชน. (2564). หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์: ความหมายเชิงหลักการและความเป็นจริงในคดีที่เกี่ยวข้องกับการใช้เสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ. เข้าถึงได้จาก <https://tlhr2014.com/archives/29273>

- สมชัย ชัยวณิชย์. (2563). ปัญหาในการลงโทษให้เหมาะสมกับบุคคล. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 278-265.
- สำนักประธานศาลฎีกา. (2564). *ศาลยุติธรรมบนเส้นทางการสร้างดุลยภาพแห่งสิทธิ*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2560). *คำอธิบายพระราชบัญญัติมาตรการการกำกับและติดตามจับกุมผู้หลบหนีการปล่อยชั่วคราวโดยศาล พ.ศ. 2560*. กรุงเทพฯ : นิติธรรม.
- หยุด แสงอุทัย. (2556). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Van Brunt, A. & Bowman, L. E. (2018). Toward a just model of pretrial release: A history of bail reform and a prescription for what's next. *The Journal of Criminal Law and Criminology*, 108(4), 701-774.